

Křesťanská sociální etika, Jabok 2008

5. ZÁSADA LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI

Zásady křesťanské sociální etiky

- Sociální etika vychází z reality člověka v současném světě na úrovni individuální, sociální i globální.
- Jejím cílem je realizace **společného dobra** (obecného blaha) na všech úrovních:
  - Individuální: lidská práva, umožnění osobního rozvoje každého člověka
  - Sociální: sociální spravedlnost, etický hospodářský systém
  - Globální: mír, zachování životního prostředí
- Důvodem k tomuto snažení je obecně platná a pro většinu lidí nezpochybnitelná hodnota **důstojnosti člověka**.
- Zároveň jde o uskutečnění křesťanského etického principu lásky, v sociální oblasti chápaného jako spravedlnost, který se v konkrétní realitě projevuje jako **solidarita**.
- Hlavním metodickým principem uskutečňování solidarity je **subsidiarita**.

Důstojnost člověka

- Lidská osoba je v současné evropské kultuře chápána jako nejvyšší – absolutní – hodnota.
- Křesťanská antropologie:
  - Člověk byl stvořen k Božímu obrazu – duch v těle: člověk je součástí hmotné přírody, zároveň však žije v sebe-vědomí rozumové subjektivity duchovním životem. Tyto dva aspekty tvoří jeho personalitu, která je základem jedinečného místa člověka v kosmu.
  - Lidské bytí je omezené – fyzickou a psychickou bolestí a morálním zlem
  - Osoba je nejvyšší hodnotou, není však hodnotou absolutní – tou je Bůh.
  - Člověk nemůže být sám, žije ve vztazích s druhými lidmi – spolubytí. Teologický základ: Boží trojice. Základní projev: řeč.
  - Člověk je mravní subjekt: není ve svém chování plně determinován, ale může se také sám rozhodovat. Má svobodu k mravnímu rozhodování a odpovědnost za svou praxi.
  - Člověk může selhat jak v naplňování svého individuálního poslání, tak při uskutečňování společného dobra. Osobní hřích a „struktury hříchu“ jsou vzájemně propleteny.
  - Člověk je otevřený transcenci: klade si otázku o původu a smyslu světa, života, společnosti. Odpověď hledá za horizontem vlastní zkušenosti – je bytostí existenciálně náboženskou.
  - Lidskou osobu je třeba chápat v její neopakovatelné a nezničitelné jedinečnosti (subjektivita).
  - Lidská osoba nesmí být pojímána jako pouhý prostředek za účelem dosažení cílů (ekonomického, politického, sociálního charakteru), které by byly cizí jejímu vlastnímu rozvoji.
  - Tento křesťanský pojem osoby stál u zrodu moderního étosu lidských práv. Jeho zpochybnění by mohlo vést i ke zpochybnění lidských práv jako základního etického požadavku současné společnosti.

Přirozený zákon

- Přirozený zákon:

- Principem, který ho vyhláší, je lidská přirozenost – vychází z rozumu, který do nás vložil Bůh.
- Proto je univerzální – vztahuje se na všechny lidi a předchází všechna práva a všechny povinnosti.
- Jeho základní normy jsou vyjádřeny v Desateru.
- Vzájemně propojuje lidi různých kultur a ukládá jim společné zásady.
- Je základním předpokladem pro existenci sociální etiky, kterou by mohli sdílet všichni členové společnosti.

Hans Küng – světový étos

- Hans Küng (nar. 1927): německý teolog, snaha o toleranci a sblížení mezi světovými náboženstvími. Od 1979 z rozhodnutí Kongregace pro nauku víry nesmí přednášet na katolických teologických učilištích.
- Porozumění a spolupráci mezi jednotlivými kulturami nemůžeme odkládat do doby, kdy se vyřeší věroučné rozpory světových náboženství. Na rovině etické spatřuje daleko vhodnější odrazový můstek - vždyť široký konsensus mezi náboženskými tradicemi zde už existuje. (Jako příklad uvádí Küng tzv. Zlaté pravidlo, vyjádřené tak či onak ve většině náboženských tradic).
- Küngovi jde o nalezení etického minima, které by mohlo být společně artikulováno, potvrzeno a předloženo věřícím i nevěřícím jako nosné východisko úsilí o světový mír a spolupráci. Nejedná se v žádném případě o synkretickou snahu vytvořit jedno „světové náboženství“. Jednotlivé tradice zůstávají zcela autonomní. Cílem není synkreze, cílem je přátelská koexistence a světový mír.

Parlament světových náboženství

- 1893: Parlament světových náboženství v Chicagu – setkání a hnutí, kdy se zástupci světových náboženství v jednom okamžiku shromáždí na jednom místě světa, stojí rovnoprávně vedle sebe a s respektem spolu komunikují. Snaha o prosazení křesťanství jako univerzálního náboženství.
- 1993 - 2. parlament světových náboženství v Chicagu:
  - Zastoupeni nejen křesťané, muslimové, zoroastrovci, džinisté, tibetští buddhisté, ale také původní obyvatelé Ameriky a široké spektrum různých kultur, duchovních skupin a náboženských hnutí (včetně novopohanských), celkem 6500 lidí.
  - Témata charakteristická pro postmodernu - polycentrismus, válka a mír, kritika civilizace, ženské hnutí, ekumenické hnutí, spiritualita, duchovní obroda, globální myšlení, étos.
  - Svět nebyl pokřesťanštěn, ale naopak ostatní náboženství jsou na konci 20. století mnohem silnější než byla na jeho počátku. Ukázalo se, že je nutno opustit agresivní misionářské strategie a nepokoušet se vytlačit jedno náboženství jiným. Nelze rovněž vytvořit prostřednictvím univerzálního či synkretického guláše jednotné světové náboženství. Spíše je zapotřebí mírové spolubytí a vzájemnost různých náboženství ve vzájemně úctě, dialogu a spolupráci.

Prohlášení ke světovému étosu

- Deklarace Parlamentu světových náboženství reprezentanty patnácti náboženských směrů.
- **Náš svět prochází fundamentální krizí:** krizí světového hospodářství, světové ekologie, světové politiky. **Napětí mezi pohlavími a generacemi nabylo znepokojivých rozměrů. Hrozí**

zhroucení ekosystému. Lidstvo má sice dostatek hospodářských, kulturních a duchovních zdrojů pro vytvoření lepšího světového řádu, avšak stará etnická, nacionální, sociální, hospodářská a náboženská napětí ohrožují mírové budování lepšího světa.

▪**Náboženství sice nemohou přímo vyřešit ekologické, hospodářské, politické a sociální problémy, mohou však napomoci změnit vnitřní nastavení člověka, celou lidskou mentalitu, lidské "srdce" a pohnout člověka, aby se obrátil z falešné cesty k novému životu.** Lidstvo potřebuje nejen sociální a ekologické reformy, nýbrž neméně i duchovní obnovu, změnu vědomí jedince a veřejnosti.

▪**Nový řád světa není možný bez světového étosu - základního konsensu ve vztahu k existujícím závazným hodnotám, neměnným měřítkům hodnot a základním osobním postojům.** A právě mezi náboženstvími tento základní konsensus již existuje, přestože nelze očekávat shodu mezi náboženstvími ve vztahu k určité antropologii (např. vztah duše a těla) nebo k určité metafyzice (např. vztah času a prostoru či vztah mezi nejvyšší bytostí a já). Základem světového étosu je **požadavek lidskosti** ve smyslu opravdové lidskosti, humanity. Tento požadavek lze vyjádřit **apelem** : "S každým člověkem je třeba zacházet lidsky!". Existuje také princip, zlaté pravidlo, které vyjádřeno pozitivně zní: "Co chceš, aby druzí činili tobě, to čin také ty jim!".

Čtyři nezrušitelná přikázání

▪**1) Závazek ke kultuře bez násilí a ke kultuře úcty ke všemu živému** (příkazy: Nezabiješ! nebo pozitivně : Cti život!, řešit konflikty zásadně bez násilí v rámci právního řádu, chránit i život zvířat a rostlin, ochrana a podpora menšin).

▪**2) Závazek ke kultuře založené na solidaritě a spravedlivém hospodářském uspořádání** (příkaz: Nepokradeš! či příkaz: Jednej spravedlivě a čestně!, vlastnictví zavazuje, jeho užívání má zároveň sloužit k obecnému blahu, vzájemný respekt v nevyhnutelné soutěži, smysl pro míru a skromnost).

▪**3) Závazek ke kultuře tolerance a k životu v pravdě** (příkaz : Nelži! nebo příkaz: Mluv a jednej pravdivě!, masmédiá jako strážci pravdy, umění, literatura a věda musí sloužit pravdě, politici mají říkat lidem pravdu, hledat pravdu a sloužit pravdě).

▪**4) Závazek ke kultuře zrovnoprávnění a k partnerství muže a ženy** (příkaz: Nezcizoložíš! či kladně: Ctěte a milujte se navzájem!, zodpovědné jednání ve věcech lásky, sexuality a rodiny, právo dětí na vzdělání, možné dobrovolné zřeknutí se rozvoje sexuality, místo patriarchální nadvlády nebo ponižování v rodině vzájemná úcta, porozumění, partnerství, ohleduplnost, tolerance, ochota ke smíření a láska).

Lidská práva

▪**LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD** – součást ústavního pořádku České republiky od roku 1992.

▪Lidská osoba je hlavním subjektem a středem společnosti, k jejímu dobru a rozvoji mají být zaměřeny všechny instituce, struktury, zákony: „Lidská osoba je a musí být počátkem, nositelem i cílem všech společenských institucí“ (GS 25)

▪„Z nejdůležitějších práv je třeba uvést

▪právo na život, k němuž patří významné právo růst po zplození v matčině lůně,

▪právo žít v úplné rodině a v mravném prostředí, vhodném pro vývoj a rozvoj osobnosti,

- právo dovést svůj rozum a svobodu ke zralosti hledáním a nalézáním pravdy,
- právo podílet se na práci při využívání statků země a získávat z ní obživu pro sebe a své blízké,
- právo svobodně založit rodinu a plodit a vychovávat děti za odpovědného uplatňování vlastní sexuality.
- Zdrojem a syntézou těchto práv je v určitém smyslu náboženská svoboda, chápaná jako právo žít v pravdě vlastní víry a v souladu s transcendentní důstojností vlastní osoby.“ (CA 47)
- Církev si hluboce uvědomuje požadavek, aby se v ní samotné respektovala spravedlnost a lidská práva (Komp. 159).